

УДК: 376-056.36:616899.2:376.016:159.

Рецензент: О.В. Чеботарьова,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

**ВИВЧЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ УЯВЛЕНЬ ПРО
ФОРМУ ПРЕДМЕТА У РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ
ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ОБРАЗОТВОРЧОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

О.М. Мозолюк-Коновалова

У статті розглянуто методику вивчення стану сформованості уявлень про форму предмета у розумово відсталих дошкільників.

Ключові слова: розумово відсталі діти, дошкільники із синдромом Дауна, стан сформованості уявлень про форму предмета.

***Изучение состояния сформированности
представлений о форме предмета у умственно отсталых
дошкольников в процессе изобразительной деятельности***
В статье рассмотрено методику изучения состояния сформированности представлений о форме предмета у умственно отсталых дошкольников.

Ключевые слова: умственно отсталые дети, дошкольники с синдромом Дауна, состояние сформированности представлений о форме предмета.

***The study of the state of formation of ideas about the
form of the object in mentally retarded preschoolers in the
fine arts activity***

The questions of perception and reproduction of the forms of things in the mentally retarded children pictures' have been considered in the article.

Keywords: *mentally retarded children, preschool children with Down syndrome, and reproduction of the forms of things state.*

Одним із важливих засобів корекційного впливу на розвиток розумово відсталої дитини є образотворча діяльність, значна увага якій приділяється у дошкільному та

шкільному віці (О.П. Гаврилушкіна, Н.Д. Соколова, О.А. Єкжанова, І.О. Грошенков та ін.).

Образотворча діяльність є однією з форм засвоєння дитиною соціального досвіду, відображає весь спектр соціально-особистісних потреб дитини, впливає на становлення особистісних якостей та соціальну компетентність (О.А. Єкжанова, І.О. Грошенков, О.П. Гаврилушкіна, Н.Д. Соколова).

Спеціально організована образотворча діяльність має значні можливості не тільки для корекції порушень психофізичного розвитку розумово відсталих дітей, а й для стимуляції їхнього психічного і соціального розвитку. Ефективне формування провідних видів образотворчої діяльності дошкільників залежить від сформованості психічних процесів дитини (сприймання, пам'яті, мислення, мовлення), наявності позитивної мотивації, підготовленості сенсомоторної сфери. Недорозвиток психічних процесів та дрібної моторики у розумово відсталих дітей дошкільного віку є значною перешкодою до опанування побутових, трудових, образотворчих та навчальних навичок.

У процесі опанування образотворчою діяльністю перед дитиною з розумовою відсталістю виникають специфічні завдання, від вирішення яких залежить кінцевий результат виконання. Так, на заняттях з ліплення, малювання діти вчаться обстеженню, виокремленню і відтворенню властивостей предметів, які будуть зображуватись. Основна увага звертається на ознайомлення розумово відсталих дітей дошкільного віку з кольором, формою та величиною предметів, як на найбільш інформативних властивостях предметів, що впливають на їхній пізнавальний розвиток та предметно-практичну діяльність (О.А. Єкжанова, І.О. Грошенков, О.П. Гаврилушкіна). Зокрема, на основі сформованих уявлень про форму діти розпізнають предмети, порівнюють його з іншим предметом, аналізують відмінності.

Отже, питання вивчення стану сформованості уявлень про форму предмета є одним із складових комплексної авторської методики вивчення стану сформованості знань та

вмінь з образотворчої діяльності розумово відсталих дошкільників, зокрема, – дітей із синдромом Дауна.

Дослідження проводилося на базі дошкільних навчальних закладів для дітей з розумовою відсталістю міста Хмельницького, Києва.

Методика включала наступні показники стану сформованості уявлень про форму: знання основних форм предмета (квадратної, трикутної, круглої); сформованість навичок зображати предмети квадратної, трикутної, круглої форми (О.А. Єкжанова, Н.М. Стадненко, К.В. Щербакова). Розроблено критерії оцінювання результатів.

Отже, методика обстеження стану сформованості уявлень про форму предмета включала різноманітні завдання, спрямовані на з'ясування:

- розпізнавання форми предметів:

- а) квадратної;
- б) трикутної;
- в) круглої.

- визначення об'єму предметів:

- а) об'ємних;
- б) плоских.

- сформованість навичок зображення форми:

- а) квадратної;
- б) трикутної;
- в) круглої.

Під час дослідження дітям були запропоновані наступні завдання:

1. Визначення предметів квадратної форми.
2. Визначення предметів трикутної форми.
3. Визначення предметів круглої форми.
4. Зображення предметів квадратної форми (печива за крапкам).
5. Зображення предметів трикутної форми (пірамідки).
6. Зображення предметів округлої форми (м'яча за контурами).

Нами використовувались такі методи дослідження: бесіда, спостереження, тестування, вивчення продуктів діяльності дошкільників (малюнків).

Результати дослідження фіксувались у розробленому протоколі.

Протокол №1

Рівень сформованості уявлень про форму у дошкільників із розумовою відсталістю

Порядковий номер та назва завдання	Якісна характеристика варіанту виконання	Оцінка в балах
№1. Визначення предметів квадратної форми.	1) Самостійне виконання 2) Самостійне виконання шляхом проб 3) Виконання з допомогою 4) Виконання із значною допомогою 5) Не виконання	4 3 2 1 0
№2. Визначення предметів трикутної форми.	1) Самостійне виконання 2) Самостійне виконання шляхом проб 3) Виконання з допомогою 4) Виконання із значною допомогою 5) Не виконання	4 3 2 1 0
№3. Визначення предметів круглої форми.	1) Самостійне виконання 2) Самостійне виконання шляхом проб 3) Виконання з допомогою 4) Виконання із значною допомогою 5) Не виконання	4 3 2 1 0
№4. Зображення предметів квадратної форми (печива за крапками).	1) Самостійне виконання 2) Самостійне виконання шляхом проб 3) Виконання з допомогою 4) Виконання із значною допомогою 5) Не виконання	4 3 2 1 0

№5. Зображення предметів трикутної форми (пірамідки).	1) Самостійне виконання	4
	2) Самостійне виконання шляхом проб	3
	3) Виконання з допомогою	2
	4) Виконання із значною допомогою	1
	5) Не виконання	0
№6. Зображення предметів округлої форми (м'яча за контурами).	1) Самостійне виконання	4
	2) Самостійне виконання шляхом проб	3
	3) Виконання з допомогою	2
	4) Виконання із значною допомогою	1
	5) Не виконання	0
<i>Рівень сформованості:</i>		

Аналіз результатів нашого дослідження виявляє, що на початковому етапі навчання у розумово відсталих дошкільників немає чіткої сформованості уявлень про форму предмета, вони не можуть самостійно знаходити відмінності, аналізувати їх. Розумово відсталі діти, зокрема діти із синдромом Дауна, не можуть самостійно правильно розпізнавати предмети різної геометричної форми, розрізняти плоскі предмети від об'ємних, зображати предмети різної геометричної форми (квадратної, трикутної, круглої).

Все це пояснюється порушеннями пізнавальної діяльності, інтелектуальних процесів, порушенням сприймання та уявлень про предмети та явища у дітей із розумовою відсталістю; відсутністю своєчасної корекційно-розвивальної допомоги команди фахівців для подолання труднощів у процесі продуктивних видів діяльності.

Отже, під час нашого дослідження ми виявили, що більшість дітей із розумовою відсталістю мають значні порушення сенсорного розвитку, зокрема відсутність

уявлень про сенсорні еталони і потребують цілеспрямованої корекційно-розвивальної роботи з розвитку зорової уваги; навичок обстеження пласких предметів за контуром; порівняння контурних зображень предметів.

Література:

1. Теория и практика сенсорного воспитания в детском саду. Под ред. А.П. Усовой и Н.П. Сакулиной. – М., 1965. – С.101-102.

2. Грошенко И.А. Изобразительная деятельность в специальной (коррекционной) школе VIII вида: Учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 208 с.

3. Екжанова Е.А. Изобразительная деятельность в системе воспитания и обучения дошкольников с умственной недостаточностью (умственно отсталые дети и дети с задержкой психического развития): / Е.А Екжанова. дис. на соискание наук. степени д-ра педагогических наук: спец. 13.00.03. – М., 2003. – 372 с.

4. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників. Авторський колектив: Стадненко Н.М., Ілляшенко Т.Д., Борщевська Л.В., Обухівська А.Г. – Кам'янець-Подільський: видавництво «Абетка», 1998. – 144 с.

УДК: 376.1-056.37:376.016

Рецензент: Н.О. Макаруч, кандидат психологічних наук,

старший науковий співробітник

**ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТРУДОВОЙ
ПОДГОТОВКИ ПОДРОСТКОВ С УМСТВЕННОЙ
ОТСТАЛОСТЬЮ В СИСТЕМЕ КОРРЕКЦИОННО-
РАЗВИВАЮЩЕГО ОБУЧЕНИЯ**

Г. Оппанова

У статті представлено теоретичний аналіз проблеми професійно-трудової підготовки підлітків з розумовою відсталістю у системі корекційно-розвивального навчання.